

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . . „ 1.20

Pri oznanilih in ravno tako pri „po-
slanicah“ se plačuje za navadno trispodno
vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za večje črke po prostoru in pri
oznanilih vsak pot 30 kr. za kolek.

SOČA

Glasi slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Posamezne številke se dobivajo po 10
soldov v Gorici pri Paternoliju in So-
harju; v Trstu v tobakarnicah „Via del
Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blago-
voljno pošiljajo uredniku: Viktorju Do-
lencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu
živinskega trga, kjer se nahaja tudi upravi-
ništvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi
naj se blagovoljno frankujejo. — Delal-
cem in drugim nepremožnim se naročnina
zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Govor posl. gr. Coroninija za narodno ravnopravnost na goriških srednjih šolah

(Konec.)

Drugi del prebivalstva pak — in to je večina —
pripada slovenskemu narodu.

Jaz se ne spustim v kontroverze, ki so se včeraj
v tej slavni zbornici iz enakega povoda zgodile. Jaz
vem, da ta jezik nima razširjene literature, akoprta
je storila zadnja leta velik napredek, kakor se je dalo
tudi pričakovati, ker je tako bogato nadarjeni narod
vse svoje moči za gojenje svojega jezika porabil.

Toda gospoda moja, naj govori njemu v prid neki
večji, kakor sem jaz. Oni siloviti nemški duh, kateri
je kosmos objel ter prodir, je pisal ko je bil narodo
obeh hemisfer po lastnem gledanju spoznal, besede:
„Naroli so, ki se dajo bolje omkati, ki so boljše omi-
kani, z duševno kulturo oplemenjeni, a plemenitejših
narodov nij. Vsi so enakomerno za svobodo odločeni.“
Brez omike pak nij svobode, a prvi kalovi omike se
na uspešen način dajo le v materinem jeziku v otročja
prsa položiti.

Sicer se pa popolnem pomijam Aristotelovega
geala, da je dobro, da je človek, zmeren; jaz se po-
stavljam le na tla istinitih potreb — in v tem, mislim,
se razlikuje moja resolucija bistveno od drugih pred-
logov, ki so se stali v tej visoki zbornici. Govorjenje
je le o tem, kako bi se najprimerneje dosegel oni
cilj, o katerem se ne da več dvomiti; govorenje o
tem, da se naši mladini olpre najlepše pot do omi-
ke, ki se sploh ima doseči v srednjih šolah; govorenje
je o tem, da se navadijo univerzalnega jezika,
katerega pomemba je čestiti poslanec črnoviških občin
včeraj na tako izvrsten način razvil; govorenje je o
tem, da so celo oni, katerih materini jezik je drug
univerzalni jezik, nemškega jezika popolnem nauče,
ker so avstrijski državljani.

Nekaj, gospoda moja, ni dovolite še povedati.
Odločno moram reči, da se pregreši nad nemškim du-
hom, kedor drugim v imenu Nemcev krati pravico.
(Pravo! na desni.) Ali nij ljudopije veda, katera je
specijalno nemška in katero Nemci tako radi goje? Ali

nijso največji nemški duhovi v sebi čutili potrebe in
poklica, preiskavati posebno tujih narodov? Ali nijso
najboljši nemški pesniki zajemali iz oživljujočega vira
tuje ljudske poezije, da bi drage bisere, ki so v njej,
ušli, ter jih svojemu narodu izročili? Ali nij, da še
eno avtoriteto za se navedem, oni filozofični pesnik,
ki je okolo lepe legende enakopravnosti, ki pripoveduje
o tleh prstnih, neumrljivo dramo sezidal, pisal: „Hvala
gorečega domoljuba je po mojem mišljenju najzadnje,
za kar bi se pulil, domoljuba namreč, ki je storil, da
sem pozabil, da bi moral biti svetovni državljan.“

Zdaj pa še zadnji preudarek! Pravično obnašati
se proti sovražniku, je vsakega dolžnost; ako pa se
prijateljem stori, se ne izpolnuje samo zapoved previd-
nosti, nego se tudi, mislim jaz, dela po ukazu svojega
srca. Bil je morebiti čas, ko onim gospodim, ki so
prišli iz južnih dežel, gotovo ne po pravici, nijste iz-
kazovali popolnega zaupanja. Od enih ste se bali, da
nijso prijatelji Avstrije, od drugih, da so protivniki
vsakega napredka v Avstriji.

Jaz mislim, da smo mi dali nasprotni dokaz. Uže
več let sodelujemo na preozvljenji Avstrije, na utrjenji
ustavnih odnošajev v naši domovini, in tudi zadnji čas,
ko se je o tem govorilo, da bi ne utemeljili samovla-
stnega gospodarjenja polnejske države, kakor se nam
je očitalo, nego po postavi opisano oblast „države, ka-
tero prešnjajo ideje pravice in svobode“ na mestu,
ker se dozdej druge oblasti imele neomejen upliv, smo
se zanesljivo zavezniške pokazali. Denes nij več povoda
za nezaupnost, in tako naj ostane!

Da gospoda moja, naj bude kakoršen boj hoče,
naj pade krvava kocka vojske ali naj nastane v okrožji
duhov, pri katerem so najvišja dobra človečanstva bojni
dar, krepko se vas hočemo držati, po stari avstrijski
zvestobi se zberemo z vami okolo državne zastave, ki
vihra nad mnogodličnimi, mnogobojnimi prapori svojih
narodov, svojih dežel, in katere barve črno in žolto
sem si vedno tako tolmačil, da se ima v naši prostrani
državi luč pa senca vsem državljanom po enaki meri
deliti. Za to, gospoda, prosim, podpirajte denes moj
predlog, ter glasujte pozneje zanj.

žina. Mislite si starega, čestitlivega in še krepkega
starčka, ki ima poleg svoje drage soproge v luči mnogo
oženjenih sinov, in neomeženih hčera. Oženjeni sinovi
imajo uže otroke, in vsi ti, oče, mati sinovi, hčere,
neveste in unuki in unukije živé v najlepšem redu, v
najblažem miru. Eleu je gospodar, in ena gospodinja
in ta tako lepo gospodujeta, da nihče ne čuti najmanj-
šega bremena sužnosti. V naših slovenskih hribih se
kaj takega nikder ne nahaja, in dvomim, da bi se kde
tudi nahajati moglo.

Pozno je v noči; in akoprta je bilo težko se lo-
čiti od domačih pogovorov, trebalo je vendar k po-
čitku. Dobil sem prijazno in okusno napravljeno sobo.
Po stenah so vsele mnoge slike in posebno pri eni
sem postal; bila je podoba neke čudno matere božje.
Videl si uže mnogo lepih in gdihih slik, v velicih me-
stih in v naših gorskih krajih, tola tako originalno
klasične ne doboš vsak čas in na vsakem kraju. Tudi
nosi nap.s, a ne staroslovenskega, kakor je menil moj
prijatelj, ki je sliko uže preje videl, nego napis je gršk;
tu-li nj taka pisava, kakor se sedaj po gimnazijah uči,
ampak kakor se je pisala konec sedemnajstega stoletja.
To kaže tedaj tudi, da je slika uže precej stara. Na
drugi strani pa ta mati božja tudi nij preveč Praxite-
lejevi Glykeri podobna.

Na velikonočno nedeljo me vzbude zvonovi okoli
štirih. Začeli so Cervinjanci nabivati na vse zgoda,
in videl sem, da imajo pri tem posebno navado in ve-
selje, nabivali so prav po sekiricah, in kakor mazika-
lični ljudje so dobro pazili na piano in forte, na cre-
scendo in decrescendo. Od 4. do 7. mi nijso dali miru
in privoščil sem jim to nedolžno veselje. Velika noč,
nesrečno vreme. Deževalo je, kakor bi se hotelo ma-

Združenje občin na Goriškem.

(Konec.)

Kakor smo uže zadnjič omenili, je ogromna večina
občin na Goriškem vložila proteste zoper načrt postavbe,
po katerem bi se imele ustanoviti velike županije na
Goriškem. S tem je dobil deželni zbor očitvidno ne-
zaupnico in dasiravno se zlagamo z načelom združenja,
moramo vendar priznati, da se mu po našem mnenju
nobena krivica ne godi: ne zaupnica je zaslu-
žona.

Dozdaj je naš zbor skoro v vsaki sešiji razdruže-
val ter ustanovljal male županije v zmišlu one določbe
naše občinske postave, po kateri se smejo županije
razdružiti, kedar vsaka izmed občin, za katerih raz-
družbo gre, za se premora toliko, da ji je mogoče o-
pravljati dolžnosti, ki za-njo prihajajo od izročenege
področja. Na tej podlagi se je razdrobil cel bovški
okraj, razpala je velika kobariška županija, razdružila
se je šempaterska in še mnogo drugih v male župa-
nije in kedor bolje ol blizu opazuje življenje in delo-
vanje novih, malih županij, mora, če hoče nepristransko
soditi, priznati, da jih je nekoliko mej njimi, katere
veliko boljše in ročnejše zadočujejo svojim dolžnostim,
kakor poprejšnje velike županije in da se je tudi nji-
hovo stanje v vsakem oziru, posebno pa kolikor zade-
va njihovo gospodarstvo, izdatno zboljšalo. Še več se
mora omeniti, da se je vsled razdruženja vzbudila in
razširila nekaka samosvest in delavnost v javnih ob-
činah, katere so bile poprej v tem oziru popolnem mrtve,
ker so bile preveč oddaljene od županstvenega sedeža
in slabo zastopane v občinskem starešinstvu in da je
posebno znauje občinske postave in zanimanje za javne
stvari bolje živo, boljše občino postalo. — Nekoliko ob-
čin je pa tudi prišlo po ločitvi iz dežja pol kap, bodi-
si ker so preslabe in nezmožne, da bi se mogle v
svoji samostalnosti dostojno vzdrževati, bodisi ker so
prišle nevednežem ali pa samopridnežem v roke, ki jih
slabo oskrbujejo — in tega je kolikor toliko tudi kriv
deželni zbor, ker nij natančno in tehtno preudaril vseh
razmer, preden je privolil v ločitev. Le poglejmo, na
pr. kako čudno se je razdružila poprejšna mirenska

LISTEK.

Na Furlanskem.

Nastopil je veliki teden, žalostni teden. In kakor
bi se narava iz krščanskega človeštva norca delala, bili
so najlepši dnovi, katere kedaj v začetku meseca a-
prila uživamo. Isto solace, ki je naše hribe in doline,
tako prijazno obsevalo, ko smo se pripravljali na veli-
konočne potice in pirihe, nadajali smo se, da nam ne
bode odregnilo svojih blagodejnih žarkov tudi telaj ne,
ko veliki prazniki nastopé. In v tej sladki nadi — in
kaj je prijetnejšega, nego lepo vreme — zapustila sva,
moj prijatelj in jaz, lepo in prijazno Gorico ter odrin-
nila z večernim železničnim vlakom do Zagrada. Sla-
botna in potrebna človeka sva, in predno sva nastopila
daljso, poludrugo uro trajajočo pot, morala sva se o-
krepcati z dobrim graškim pivom. In res, v Zagradu
se dobi boljše pivo in bolj okusno, nego v marsikate-
rem goriškem hotelu; zatoraj sva si ga tudi nekoliko
meric privoščila. V poludrugi uri sva bila s furlan-
skim kljusetom v Cervinjanu. O tej poti sam ne vem
ničesar družega, nego da sva šla čez suhi lijak Torre;
sicer je pa bila precej tema, in se nijsem mogel ne kratko
— ne dolgočasiti, razen da je moj prijatelj včasih kako
prav robato povedal. Cervinjan je srce avstrijske Fur-
lanije. Preprijazni sprejem v znani gostoljubni hiši
bil mi je najboljši porok, da letošnji veliko-nočni praz-
niki ne bodo tako otožni, kakor so bili prejšnja leta
za-me.

Varal se nijsem. Uže družina mojega gostilnika
me je jako zanimala. To je pravo patrijarhalna dru-

ševati nad mano, ki sem si hotel nekoliko naše Fur-
lane ogledati. A vendar nij deževalo ves božji dan,
nego popoldne se je nekaj zračilo in obviselo je. Sli-
šal sem, da isti dan zahaja neizmerna množica v O-
glej, da bi ostanke svetnikov poljubovala. Tudi jaz
sem šel tja, a ne iz tega namena, kakor ljuštvo, nego
da bi si ostanke druge Rime paganske ogledal.

Iz Cervinjana v Oglej peš korakati nij toliko pri-
jetno, kakor sploh nij po vsj Furlaniji. Kraj se mi
dozdeva preenakomeren. Kamor pogledaš, povsod je
samo ravno polje, in mej poljem se ti vijo dolge ceste.
Vasi, ki so prav blizu ena druge, so sicer lepe, a
zapazi se takoj velikansk razloček mej hišami „gospo-
dov“ in onimi „kolonov“. Nij je menda žalostneje pri-
kazni na doljnem Goriškem, kakor je baš to razmerje
mej gospodujočo in olvisno stranko.

Furlanski gospod ima mnogo zemljišča, obdelovati
je ne more sam, da je v najem mej uborne ljudi, naj
mu je obdelujejo. Pogoji so krvavi. Vsako leto mu
mora dati več kakor polovico vsega pridelka; vinu mo-
ra vse prepustiti gospodarju po najnižji ceni, opravljati
mu mora vse robote, in po vrhu moreda še obdelati
njegov vinograd, katerega je za domačo potrebo ob-
držal. To razmerje ima pa tobi posebne nasledke.

V duševnem obziru je niže ljudstvo popolnem za-
nemarjeno, njima najmanjša želje do izobraževanja in
do splošne omike. To tako daleč sega, da šole sovražije,
in ne le svojih sinov v mestne šole ne pošiljajo, mari-
več še sovražniki domačih ljudskih šol. In to nepri-
jateljstvo do šole polastilo se je tudi uže samosvoje,
bolje premožne prebivalce. Tako so mi pravili, da, ko
je pokojni tržaški namestnik, grof Stadion, prišel v
furlanski trg, mu je ondašnji šolski ogleda kar v obraz

županija. Miren z Rupo ste ostali v sr-dci županija sama za se, vse druge občine so se združile v Sorodnjsko županijo, katere polovica je na eni strani, druga polovica pa na drugi strani mirenske županije. Te dve polovici se niti skupaj ne držita in vsak, kedor hoče iz ene v drugo, mora iti skozi mirensko županijo.

Kakor je tak način razdruževanja nepremišljen, prav tako površen se nam zdi tudi letošnje sklenjeno združenje, katero nema nobene prave zaslombe niti v občinski postavi niti ne v postavi od 20. decembra 1868, na katero se opira. Na podlagi zadnje se imajo držiti samo take županije, o katerih je dokazano, da niso kos svojim postavnim dolžnostim. A kedo more kaj takega trditi na pr. o štandžki, šempeterski, solkanski, podgorski in mnogih drugih županijah, katere imajo lepa premoženja, dobro urejene občinske urade, sposobne tajnike in primerno zadosta inteligentne moči v svojih zastopih? Gotovo morajo biti deželne in politiške gospodke s temi županijami zadovoljene in to temveč ker so tudi občine same se svojim sedajnim stanjem po vsej pravici zadovoljne, in dokler nij na prav zanesljivi podlagi dognano, da se ima delokrog občin razširiti, nij pravega uzroka, da se takim županijam zoper njih voljo, tedaj posilno njihova neodvisnost odtegne ali prikrati. Vse drugače je z občinami, katere nemajo niti premoženja, niti razumnih mož in so se svojim dosedajnim životarenjem dokazale, da se ne morejo kot take dostojno vzdrževati, marveč da jua je samostalnost le v škodo. Takih občin je nekoliko na Goriškem in te take naj se pridružijo, kakor je najbolje priležno, onim sosednim županijami, s katerimi imajo enake ali sorodne interese, navade, potrebe in s katerimi se sploh dajo naravno in uspešno zvezati. Deželna postava od 20. decembra 1868. prav gotovo nij imela drugega namena od tega.

Letošnji deželnozborski sklep pa sega veliko više. On hoče ustanoviti, kolikor mogoče, velike županije, — kar bi mi prav radi odobraval, ako bi se poprej politiški in sodnijski okraji po razmerah, potrebah in strogo po narodnostih uravali in ako bi vedeli, kaka večja opravila se imajo županijam olkazati in katere dosedajnih oblastnij se imajo vsled tega odpraviti; kajti občnam zaradi večje komoditete deželnih, okrajnih in politiških uradov — pravila in stroške množiti, vse drugo pa pri starem pustiti — to bi deželi in drželanom gotovo nikakor ne u gajalo.

Deželni zbor je združenje občin sklenil brez pravega načrta.

Po našem mnenji bi se moral pred vsem poznati delokrog novih županij; na tej podlagi bi se lahko sklepalo, kako velike morajo biti županije, da bodo mogle svoje dolžnosti opravljati. Dalje bi morale biti vse občine, spadajoče k eni županiji, postavno zavarovane, da bodo v skupnem zastopu ali starešinstvu pravično zastopane in za to bi se moral občinski volilnik ob enem s preuravnajo občin primerno preuravnati. — Preden se pa ustanovijo nove županije, moral bi deželni zbor na to uplivati, da se politiški in sodnijski okraji na Goriškem po sploh spoznani potrebi prevrde in sicer tako, da se vse slovenske občine gradiškega polit. okraja pridružijo slovenskim okrajem, in da ne bodo nove županije spadale pod dva sodnijska in dosledno pod dva cestna skladovna okraja, kakor na pr. po deželnozborskem načrtu županije Čepovan, Tomaj, Nabrežina, Ribenberg. To je vendar jasno, da se žu-

rekel: „Kaj potrebujemo neki ljudskih šol; kar je kmečkih otrok, naj ostanejo pri motiki in lopati, kar je premožnejših, gosposkih, naj gredo v mesto, tam naj se šolajo: tukaj na deželi nemamo potreba nikakoršnih šol.“

Na tako govorjenje šolskega ogleda je namestnik sicer molčal, a poslal mu je uže drugi dan pisma odpust. Da so pa tudi premožnejši posestniki zoper šolo, je še neki drug vzrok. Furlanski posestniki nosé na jeziku najlepše besede za napredek in svobodo, a v srci se močno bojé, da bi jim ljudstvo po šolah pametno postalo in tako se njih stanje gledé ukazanja in gospodarjenja spremenilo ali boljše, uničilo. Bje se ljudske zavednosti, ker to bi škodovalo njih žepu. Podobni so nekaterim fanatičnim kaplanom, ki se živé še vedno o sami neumnosti svojih podložnih.

Tudi naravni značaj je pri tem razmerji pokvarjen. Furlanski kmet (colono) nij skoro nikedar odkritorčen; kedar govori se svojim gospodom, ima najlepše besede, poljubuje ga in priklanja se mu, kakor bi imel kako više bitje pred seboj; ko se pa snide z drugim svojim tovarišem, tudi kolonom, le poslušaj ga: njima dosta besedij, da bi ga pregrajal in ozmrjal. Tega vsega je kriva tista neusmiljena in nečloveška odvisnost. Furlanskemu kmetu nij nič drugega v mislih, nego kako bi svojega gospodarja prevaril, kako bi ga pri pogodbi vjel. So pa te pogodbe tudi v nebo vpijajoče; po teh njima ubogi kmet skoro osobne svobode. In nič novega menda ne prerokujem, ako pravim, da bode to žalostno, duševno in telesno stanje furlanskega kmeta prouzročilo veljkansko socialno uprašanje v naši deželi. Tako, kakor je, ne more dolgo trajati. Bog daj, da bi pri tem le krvavih nasledkov ne bilo.

(Konec prih.)

panstvom čisto nepotrebne nadležnosti napravijo, ako bodo morala s dvema sodnijama, dvema davkarijama, dvema cestnima odboroma poslovati. — Tudi občinski red bi se moral novim županijam primerno popraviti in dopolniti.

Deželnozborski načrt postave pa ne namerava in ne ustanavlja nič drugega, nego prav velike županije, katere bi imele nemudoma in po določbah sedajnega volilnega reda svoje volitve dognati, kakor hitro bi došla cesarska sankcija — vse drugo bi se po tem s časom uravnalo in dognalo.

S takim združenjem se mi ne moremo nikakor vjemati — saj so menda poslanci sami spoznali, da so se s svojim sklepom prenaglili: Kar je sprožil poslanec dr. Maurovich, da bi se namreč drugo branje postave odložilo do prihodnje sešije, nij bilo samo njegovo osobno mnenje in prepričanje, ampak enako so mislili še drugi poslanci, katerim so sicer velike županije po volji — pa ne tako čez noč in brez pravega načrta skupaj zložene, kakor jih je deželni odbor predložil, zborov odsek z nekotikimi spremembami nasvetoval in zbor konečno potrdil.

Za sedaj prenehamo, a govorili bodemo o svojem času še o tem.

Dopisi.

V Gorici 15. aprila. Na Goriškem je prijetno in kedo ne bi našega ljubljanskega dopisnika posnemal ter šel v goriško okolico „griču“ poslušati. Naj bole človek še tako prozaičen; spmrlad obudi v njem rahle poetične čute in sila ga k občudovanju prkrasno vstajajoče narave. Prvi pomladanski dnevi so za pravega svobodnjaka prazniki, narava mi je pravi kultus; ginjen zre po naravi in pogosti zdihljaji naznanjajo najlepšo molitev proti stvarniku, katere nij zmazna nobena tercijalca in gotovo tudi noben rimski fanatik. A ko „griču“ poslušáš in stvarnico občuduješ, nehoté se ti vsiljujejo druge otožne misli. V naravi vse tako lepo harmonično, veselo, sveto; a kako drugače je pri človeškem rodu, ki se dan za dnem bolj oddaljuje naravi in postaja sužen, pravi evropsk sužen, kakor ga popisuje Hackländer: zmerom rastoče potrebe, plamteča strasti, vse to je stvarnica človeku kot kazen naklonila, ker jo je zanemaril in popustil, kajti gotovo je, da človek, ki je bliže naravi, srečneje živi, nego svetovni mogočnej.

„In naš mili narod, ki je dvakrat sužen, si li on v resnici pomaga, da bi postal svobodni in se otnesel saj tistega jarma, v katerega ga je vklemla človeška strast in samopridnost? Tu in tam se žari po Slovenskem, večinoma pa Slovence nij še prešinel duh svobode in omike, še se mu oznanja slepi fanatizem, namesto Kristova ljubozen, še ga tlač. tujčeva peti; le malo je slovenskih src oblaženih po duhu človečnosti in svobode: vendar pa je tudi našemu narolu napočila pomlad, led se taja in blagi Slovenci si segajo v roke pod milim nebom in pod uplvoim krasne stvarnice navlušeno prisegajo: „Narod mili, ti moraš postati svoboden, pogumen, zaveden, ti se moraš otresti predsodkov, da boš čitil v knjigi narave, katera te uči o tvoji pravi vrednosti.“ Take in enake misli so se me polastile v naravi, katero tudi jaz rad obiskujem, če mi le to dopuščajo posvetne skrbi.

Ko se vrnem v mesto, srečam uže na poti nekoliko fantov, menda iz Podgore, ki so na italijansko arij slovensko peli, kar je znamenje, da naša mladina nij še povsod po lučena v slovenskem prelepem petji, in tukaj sem se zmisli na naše učitelje, ki bi morali neutrudljivo narodno ledino orati. V kaki vasi slovenske okolice goriške sem uže slišal italijansko petje mej domačimi fanti in to me je v srce zabolet; vendar pa moram reči, da so je uže dista na boljše obrnilo, od kar imamo mnogo čitalnic. V Štandreža, kder prebivajo najmarljivejši kmetje cele goriške, bi se moralo posebno paziti na mladino. Tija ho-lijo zmerom mestjani na špargeljne in za to tam furlanščino trosijo: pa to ne bo velike nevarnosti, ker šola in čitalnica ste dober jez proti furlanščini. Štandrežki špargeljni slovó po svetuin so uže marsikaterega kmeta obozatali; zatoraj pa moramo biti ponosni na naše štandrežce, samo želimo, da bi bili v duševnem obziru tudi tako marljivi, kakor so v materijalnem.

V Podgori kot zadnji slovenski straži proti jugu je vendar vse boljše pokazano; zatoraj bi bilo jako potrebno, da bi goriški domoljubi večkrat tja zahajali in tudi tam kako veselico osnovali. Spominjajte se, kako se je vzbudil Solkan.

V goriškem mestu so pa vsak dan čudnejše razmere; Italijanissimi se sicer tukaj nijso blamirali z adreso na Viktorja Emanuela, kakor so to storili tržaški; pa saj tukaj nij več tiste stranke; večina kričavev ali instrumentov je obožala, njih glava je postala mirna in je vesela, da v miru počiva in domač kruhek uživa; večina goriškega prebivalstva pa je bolj vneto za „lednik z jajc mi“ kakor pa za politiko; zatoraj pa ma vlada in klerikalna stranka tukaj dobre posle. Konec t. m. se bodo vršle volitve v mestni zbor; v četvrtak bo shod vseh volilcev, kateri bo toliko boljše zanimiv, ker se bodo tam lasali kolovodje raznih strank. Klerikalna stranka pa se vendar čuti dosta močno, da

je uže sama postavila svoje kandidate, mej katerimi so 4 penzionirani uže blizo 80 let stari uradniki in 6 največih reponoscev; če jih greste z l'čjo po dnevi iskati, ne dobite boljše nezmožnih, boljše antipatičnih. Klerikalzem je iznajdljiv, pa tudi največ penezev ima, in to je največe priporočilo volilcem 3. razreda. Posredovanja mej zmerno liberalno in vladno stranko še nijso dospela do rezultatov, ker nekateri gospodje doktorji iz egoizma podirajo složnost in pravijo, delo je boljše, da se klerikalci blamujejo se svojimi ljudmi, ker bode na tak način poprej konec njih kraljestva.

Naš župan je vkljub klerikalnemu vetru po svojih zadnjih izjavah v „Isonzo“ in po svojem dejanju postal popolno liberalen, kar klerikalce silno jezi. Sliši se, da vlada za to prav dobro vé in da misli klerikalcem, ko bi kaj preveč nagajali, ustaviti njih črno delo — menda z eventualnim razpustom starešinstva. O ti lepa Gorica, kake čudne prebivalce imaš! Prav nič patriotizma, same osobnosti, veliko riabu, mej katerim krepke šibe poganja rimska ljuljka rudečega in črnega cvetja. In dokler bodo rimljaki pri nas uplivni, ne bode pri nas napredka in Czörnigova epopea na Gorico ostane ironija.

Vendar pa se mej tem naši goriški Slovenci še precej dobro gbljejo in bi se še boljše, ko bi ne bila intrigovala čudna koterija. Sicer pa so liberalni elementi tukaj popolnoma življenja in vodstva zmogni. Vse kar je dobrega in lepega je v rokah liberalne stranke, posebno pa mestni Slovenci te strani dobro delajo.

Naša čitalnica napravi 25. t. m. veliko besedo s plesom na korak narodnemu domu v Novem mestu. Veselični odsek se trudi, da bi sijajno izvršil težko nalogo. Posebno zanimive bodo pevske točke, namreč Mašekov „Kedo je mir“ z muzikalničnim spremlstvom vsoga vojaškega orchestra, potem: „Jadransko morje“, spevoigra „Advokatje“ in še mnogo drugih lepih točk. Po besedi bole občina: abava v bufetu in ples v dvorani. Ker bo ta veselica gotovo najzanimivejša od vseh letošnjih in ker tje tudi nje namen jako plemenit, se je nadejati mnoge udelžitve ne samo od mestjanov, ampak tudi od Slovencev iz okolice.

Naša kmetska šola se preustroja; profesor Povše je nekda izdelal nov načrt, po katerem bo šola popolnoma praktična in se bodo na njej upeljali posebni kratki kurzi za razne kmetijske stroke, katere bodo lahko obiskovali odrastli kmetovalci. Ko bomo načrt, ki cirkuljuje v poslanskih krogih, videli, bomo kaj več o njem spregovorili.

Danes, v sredo, napravi teaterski Casino koncert v korist ubogim dijakom obeh sradnjih šol v Gorici; naj bi to posnemala tudi druga družta.

Dež in zmerom dež, zdaj so ga uže poljedelci siti in žele lepega vremena, da bi svoje njive obdelali.

Iz Ajdovščine 13. aprila. [Izv. dop.] Tudi nas ajdovske tržane je navdušil zadnji govor poslanca grofa Coroninija v drž. zboru zaradi upeljave goriških narodnih jezikov v srednje šole.

Da gosp. grofu pokažemo svojo hvaležnost za možko in pravično postopanje smo dali napraviti sledečo jako okusno po kaligrafu Francetu Ferfilu izdelano adreso sledečega zadržaja:

Mi volilci ajdovskega trga smo se skoro enoglasno pridružili mestom in trgom na Goriškem, ki so Vas z veliko večino volili v drž. zbor.

Vaše dosedajno postopanje v državnem zboru nam je poročstvo, da ste popolnoma vredni našega zaupanja; sosebno pa ste nam iz src govorili 27. marcija t. l. v 43. seji državnega zbora, ker iz Vašega govora veje blagi duh pravice in sprave.

Iskreno se Vam tedaj, Visokopodni gospod, zahvaljujemo za brambo naših najsvetejših pravic, katere Vam tudi v bodoče na srce polagamo in zagotavljaje Vas visocega spoštovanja, smo

V Ajdovščini 9. aprila 1874.

Vašega Visorodja

udani volilci ajdovskega trga.

Podpisali so to adreso skoro vsi volilci in jutre pošljemo deputacijo, kateri na čelu bo naš vrli, rodoljubni župan gospod Daniel Godina, da adreso osebno vroči grofu Coroniniju; če pa bi se bil mej tem na Dunaj poslal, mu jo pa tja pošljemo. V tej adresi smo poslancu Coroniniju priporočali, da tudi v bodoče zvesto čuva našimi narodnimi pravicami in mi se nadejamo, da bo gosp. grof zmerom branil naš narod na odličnem kraju, kar naj bode dokaz fanatičnemu Dežmanu, da pošten človek druge narodnosti vse drugače misli o Slovenceh, nego on v svoji slepi strasti. Nadalje naj bode adresa dolenjским volilcem, v katerih imenu Dežman na Dunaji pangermanizuje, kot svarilo in naši vladi v dokaz, da mi goriški Slovenci hodečo in na ves glas tirjamo svoje narodne pravice, katere ne prodamo za nobeno železnično ali drugo kost. Naj si ustavoverno ministerstvo in sploh ustavoverna stranka dobro zapazi, da smo zavedni Slovenci, ki bomo vse žrtvovali za pravice in svobodo našega naroda. Razmere v našem trgu so nekam zamotane; posebno gledé družabnega življenja. Mi imamo tukaj čitalnico in drugo narodno društvo z imenom „Sloga“.

Res bi skoro kedo mislil, da so pri nas razmere brilantne, ker zamorete eksistirati dve družbi; a to je še le začetek, in z laj dukler je živ duh opozicije to

prav dobro gre, a misliti je treba na stalnost in bodočnost in zaradi tega je silo želeli, da se obe družbi v eno stopijo, saj so le nale difference naše rodoljube ločile in gotovo je, da je večina čitalničarjev za svobodo in napredek milega naroda ravno tako vnela, kakor Slogarji. Torej v Ajdovščini naj v resnici nastane sloga in v prostorih „Sloge“ naj se pogostoma razlegajo domači glasi v petju, igrah, govorih, da se v resnici geslo „Sloge“: Vse za narod, svobodo in omiko. Kakor se sliši, napravi Sloga na binkošten ponedeljk slovesno odprtje z velko besedo in petjem, in pričakuje se dosti goriške gospode k tej besedi, katera bo gotovo dobro izpala, ker v Slogi je dosti izvrstnih, celalnih moči. Prijazen naš trg je pravi slovenski Manchester; tovarnic imamo dosti in naši ljudje večinoma od obrtnije in industrije žive, zato je pa močno pogrešamo železniške zveze z Trstom, katero nam vedno obljubljajo, pa bog vé, če jo kdaj dobimo.

Naša sodnija je gledé slavenščine jako pravična, pa tudi izvrstna, ker tako dobrih in hitrih razsodb, težko kak drugi sodnik na Gorskem izdeljuje, nego naš vrli sodnik g. Devetak.

Isali ste tam enkrat o naših malih županah, da najvažnejše zadeve zanemarjajo. Naš ajdovski je pošten v vsakem obzaru, a v našem okraju je dosti takih županov, ki zaslužijo grajo.

Iz Vipave 12. aprila. [Izv. dop.] Čitateljem „Soče“ skoro gotovo ni še znano, saj onim ne, kateri „Nar.“ ne berejo, da je telovadno društvo „Vipavski Sokol“ razpalo. To društvo je stalo čisto na liberalni podlagi. Za to so pa jeli naši klerikalci intrigirati, mej njimi posebno dobro znani naš „Juri“, akopram je on k ustanovitvi tega društva veliko pripomogel. Sredstev, katerih so se tu posluževali, me je sram naštevati, dovolj je uže to, da so se letos hstki za veliko noč se „Sokolom“ delili, in da je nekemu „gospodu“ celo spovednica dobro prišla. In tako se je res zgodilo, da je „Sokol“ jel hirati. Zaradi tega so pa udje to sprevidevši sklenili raji častno raziti se, kakor na milost klerikalnim čitalničarjem se udati. „Sokol“ je tedaj padel častno, ali so pa tudi njegovim sovražniki ga častno vrgli, to sami najbolje vedo. Imovina njegova bi imela po društvenih pravih vipavski čitalnici pripasti, a ker so mu ravno rjeni udje nasprotovali, za to so „Sokolovci“ pametno in dosledno poddržko čitalnico za dediča postavili. Poddržka čitalnica je tedaj vse imetje podedovala razen krasne zastave, ki je bila lani posvečena (g. dekan, kaj vi k temu rečete?) in koja čaka ugodnejših časov. Kolike vrednosti glede društvenega življenja je bil „Sokol“ za Vipavo, pričajo nam njegove krasne besede, s katerimi nas je pogosto zabaval, in kako se daleč zadaj je čitalnica v tem obziru, nam kaže dokaj njena zadnja veselca.

Zdaj ko „Sokola“ več ni, so se začele še le oči odpirati nekim gospodom, ki so sicer popolno liberalnega mišljenja, koji se pa v „Sokolovcih“ videli le toliko amrkovcev, da uže rabim ta izraz. Gospodje! pred je bil čas „Sokolu“ na noge pomagati, kar je bilo tudi v vaši moči. Po trči z-oniti ne pomaga nič. Žalibog je tudi pri naših vipavskih magnatih ona puhla slovohipnost doma, ki jim ne pusti družava podprati, ako niso sami njega kolovodje. To je oni črv, ki ne prenehoma grize na našem društvenem življenju, in ki hode gotovo vsako še tako močno društvo ugonobil. Zato raj Vas presim lepo, gospodje, v imenu našega milega naroda, pustite to grdo napako na stran, in delajte vsak po svoji moči za lagor domovine, ne glede na to, ali je keto predselnik ali ne. In tako nam bode mogoče društveno živeti e zopet na noge spraviti: kajti da čitalnica ne more v tem obziru „Sokola“ nadomešтовati, sami previdite.

Torej še enkrat, le na noge gospodje! in novo društvo bo kmalu skupaj, katero ne bode le tej, ampak še drugim potrebam dostovalo. Moči imamo uže dovolje, le elnosti nam manjka. To v rescu preudarek! Vipavski rod ljub.

V Trstu, 14. aprila. (Izv. dop.) Da ne spimo v Trstu, kakor marsikteri od nas misli, je dokaz temu zadnja beseda v tržaški čitalnici, ktera se od dne do dne bolj in bolj pomaga ter razvija svoj plodonosni namon. K temu si je sl. odbor priskrbel še lični oder, do se občinstvo z dramatičnimi predstavami razveseljuje in blaži. Beseda, ktero je napravila tr. čitalnica v nedeljo 12. t. m. bila je dobro obiskana, in rekel bi dvorane prenapolnene. Program se je točno izvršil. Pri „Sablenci“, smo opazovali mile glasove vrlih slavčkov. Deklamacija Jovanovičeva: „Krst“ napravila je globok vtis; g. Lombardi se je dobro in mišično obrašal ter naslikal lepo črnogorsko junaško dobo. Igra „Norisnica v prvem nadstropju“ se je dobro izvršila, posebno dopadljivo je bilo to, da se je jezik lepo in čisto govoril, kar je glavna naloga dramatike. Igralci in igralko brez obzira potrudili so se, da so svoje naloge do dobrega izvršili, donela jim je gromovita pohvala in poslanje. Mladi gospodje in gospodične, zbirajte se večkrat in pospešujte lepo nalogo dramatike, ter pripomagajte k omiki in napredku. Ker je v tržaški čitalnici tudi Srbov, Hrvatov i. dr. slovanskih narodov, bilo bi jako zanimivo, da bi se igralci naučili koje igre v srbskem jeziku, da se vez in ideja skopljenja z Jagoslavjani popolnoma u-

trdi in izbudi želja prej ko mogoče z njimi se zediniti.

Po besedi se je mladina zbrala v dvorani in se sukala z krasoticami, katerih se je obilno in lepi venec zbralo, drugi pa smo se pri dobri kajljici zabavljali in pevski zbor je marsikatero lepo zapel. Še le ko se je na vzhodu zarja prikazala in danica uže visoko na nebu bila, zapustili smo veseljem narodni dom in z veseljem se bomo spominjali te predstave na novem odru in vrlih igralcev. Da jih bog živi!

Skoro bi bil pozabil! „Zvez“ breneči kor z baritonom so jo neizumerno dopaj. Ne le, da ima pevec dobro in prijetno grlo, tudi kompozicija dela vso čast svojemu očetu, g. Haydrichu, kateri edini se za domače petje briga.

V Ljubljani 12. aprila. [Izv. dop.] (Nov theater — Naša mizerija. — Klečaplazna prismodije. — Vreme.)

Ker je dež. vlada ljubljanskim humoristom pri Virantu oder zapečatala, so si ti vrli možje zdaj v ljubljanski čitalnici odprli novo gledališče, v katerem bodo na splošno zabavo ob suhem poletnem času predpustne burke oganjali in velikanske kozle preobračali. Direktor Bleiweis in regisseur Costa sta uže v ta namen najela Virantovih humoristov slavno trojico: Scholz-Potočnik, Treumann-Klun in Nestroy-Regali so angažirani za celo leto. Sicer hudobni ljudje trdijo, da se je Nestroy-Regali uže večkrat s pametjo skregal in da je nekdanj v temnih zimskih nočeh celo pred Dežmanovo hišo — „kegle“ postavljaj, a baš za tega delj se našemu direktorju in našemu regisseurju zdi sposoben za najboljšega humorista. V kratkem bode imel v novem theatru najpridnejši humorist Scholz-Potočnik svojo benefico. Liberalni Slovenci so se sklenili takrat njegove predstave udeležiti ter tako neumno smešnoga moža vsaj nekoliko odškodovati za to, da je zidanje cerkve sv. Jožefa na čast po Ljubljanci splavalo.

A gdo bi šale zbiral, če se domisli brezkrajne mizerije, v kateri zdaj tičimo ljubljanski Slovenci! Z ognjem in krvjo bi moral pisati, ko bi vam hotel narisati neskončno demoralizacijo ljubljanskih veljavnejših ali svojo veljavnost si domišljajočih narodužakov. Glejte ta mesec se vrše volitve v mestni zbor, a spet se jih Slovenci ne lomo udeležiti! Uže 6 let prepuščamo preimenitno gozpodarstvo ljubljanske občine — roke križem držé — našim političnim nasprotnikom. Leni in nemarni, da bomo skoraj gujiti začeli, izza grma gledamo, kako se nemški jezik po vseh mestnih uradih, po vseh mestnih šolah neumljeno širi, kako germanizacija vse naše javno življenje prešinja ter v Ljubljani od dne do dne globlje in trdnjeje korenike zasaja. Močé trpimo, da nam nemškutarški mestni očetje davke za davkom nalagajo, dolgove delajo ter z našim denarjem gospodarijo, kakor se jim ljubi. Od tistega trenutka, ko se je pred šestimi letinašemu Meffistu na ljubo narodna stran prvič mestnih volitev vzdružala, so naši veliki politiki narodne meščane sleparili s tolažbo, da se mora v kratkem vladna sistema premeiti, da bodo po tem spet volili. To je sploh karakteristično za naše politike, da vedno pričakujejo spremembo sistema in da od samega bodastega čakanja nikoli ne pridejo do dela in do akcije. Prišel je Hohenwart, sistema se je premenila. Da! A Hohenwart ni imel nobenega uzroka korekta voljenega mestnega zbora razpustiti nego je — v treh dneh Dežmana za župana potrdil!

Zdaj je začel naš Meffisto narodno volilce s tem za nos voditi, da jim je svetoval tako dolgo se mestnih volitev ne udeleževati, dokler se ves mestni zbor na enkrat na novo ne voli in to bi moral opo njegovem trjenju leta 1874. biti. Ne vem, ali je bilo to trjenje boljše neumno ali boljše hudobno, kajti po mestnem statutu se mestni zbor v rednem teku stvari nikoli ves na enkrat ne voli, ampak vsako leto samo 10 mestnih očetov iz njega stopi. Tako je tudi letos. A namestu da bi vsaj v tretjem razredu, ki je še sedanjim gospodarstvom jako nezadovoljna, svoje kandidate v zbor spravili — agitacijo in volitev vsako leto nadaljevali ter tako v treh ali štireh letih večino v zboru dobili — se ljubljanski narodni meščani tudi letos volitev ne bode udeležili. In zakaj ne? Poslušajte!

Virantovi humoristi so pač na velikonočni ponedeljak sklical shod ljubljanskih volilcev, na katerem so direktor Bleiweis, regisseur Costa in Scholz-Potočnik svojo molrost razkladali, a koliko volilcev se je udeležilo tega shoda? Sami humoristi pravijo, da ne več nego 28, drugi pa celo trdijo, da je moral tisti, ki je 28 naštel, četvero očj imeti. Bleiweis sklepa iz tega malega udeleževanja, da narodni volilci tudi letos neé voliti v mestni zbor. A zajec tiči za drugim grmom. Naši narodni meščanje niso ravno radikalci in socialni demokratje, pač pa so toliko pametni ljudje, da se jim stodi klečaplazna, farska, rimska politika, katero gonijo Virantovi humoristi in kateri so se zadnje čase očane Bleiweis e tutti quanti brez-pogojno pridružili. Tretji razred je naroden skozi in skozi ter želj novih zastopnikov v mestnem zboru, toda naj ga kličejo klečaplazni in molitvarji v volilne shode, kakor jim ljubo in drago, takih shodov se naš naroden meščan nikoli ne bode deležal.

Kaj pa liberalni Slovenci v Ljubljani? Če so Virantovi humoristi generali brez armade (kuharic, narodnih tercijsk, bratovščine sv. Jožefa in Marijue dru-

žbe, se ve, ne rajtam k armadi!) so liberalni narodnjaki armada brez generalov. Narodni liberalci nemajo — kedar d. Vošnjaka nij v Ljubljani — v svoji sredi niti enega moža, ki bi imel toliko sposobnosti ali dobre volje, da bi žrtvoval nekouko časa in truda ter orgižal narodne volilce. Žalostno, a resnično! Zato raj skoraj prav imel tisti narodni stotnik, ki mi je pred dobrim tednom gledé na bližajoče se volitve v mestni zbor v svoji krepki vojaški maniri rekel: „Ko bi jaz mogel in smel, bi polovico ljubljanskih Slovencev postrehi, drugo polovico v prašo dejal, ter stopr nove ljudi iz njih delati začel!“

Nij čuda, če pri takih žalostnih razmerah politično in socialno življenje propada in pojema, nemstvo pa napreduje na vsej llinji. Če pojde tako dalje, bomo slovenstvu v Ljubljani kmalu lehkio rekli se Shakespearem: „Geh' ins Kloster, Ophelia! Geh' schleunig!“

G. mons. Luka je spet v „Danici“ nabral 3880 frankov v zlatu, katere je po dveh pobožnih damah vatiškanskemu mučeniku za pirube poslal ter temu denarju še korbico kranjskih jabelk priložil. V zadnji „Danici“ je natisneno pismo, v katerem omenjeni dve dami popisujete, kako je papež ta dar sprejel. „Položile sve — tako pravite — pred sv. Očeta posodico z Vač narodenih lepih jabelk, in bili so s tem darom vidoma razveseljeni. „Io mangierò di queste mele“ so rekli z veliko prijaznostjo. Srečno drevo, čigar sad bode namestnik Kristusov vžival!“ — Kakor vidite, je šel naš vrli monsignor mej kupčijske agente, ker za pošteno kranjsko robo celo pri papežu v Rimu reklamo dela. Svetujate, svetujate vašemu monsignorju Globočniku, da tudi on za goriške zgodnje čresnje in hruške kaj stori.

Do velike noči smo imeli prelepo gorko pomladansko vreme; vendar drevje nij moglo zeleneti, ker je bilo presuho. Veliko nedeljo pa je začelo deževati in od tega dneva dalje prevladuje južno, več ali manje deževno vreme, kar vsaj do sedaj drovju prav dobro dá. Tu in tam se uže kaj zelenja vidi.

P. S. Volitve v mestni zastop so se v III. redu vršile 13. aprila. Izmej 354 narodnih volilcev se niti tretjina nij volitve udeležila. Izvoljena sta nemškutarška kandidata: trgovec Laznik s 112, advokat dr. Steiner s 76 glasovi. II. red je volil 14. aprila. Izvoljeni so vsi štirji ustavoverni kandidata, namreč: deželni glavar Kaltenegger s 829, trgovec Bürger s 317, vladni svetnik Lažan s 271, dež. sod. svetnik Čuber s 254 glasovi. Nekateri „ neodvisni volilci“, ki so preje roke križem držali, so začeli zadnji večor pred volitvijo otročjo agitacijo za trg. agenta Hartmanná in fabrikanta Tschinkla. Se ve, brez vsega uspeha. Vendar se je, pokazalo, da celo v II. redu ustavoverna stranka nema več tistega neomejenega gospodarstva, kakor preje. Trgovci in posestniki so se jeli cepiti od uradnikov in advokatov. V I. redu bodo, se ve, brez težave zmogli ustavoverci. Ker državni poslanec Dežman neče dalje županiti in ker tudi nij upanja, da bi bil liberalnim Slovencev prijazen dr. Steiner njegov naslednik v županstvu, bomo najbrže vsled naše politične lenobe, strahopetnosti in malomarnosti v Ljubljani doživeli ogromni škandal, da bode za našega župana izvoljen stari sivi brokrat vladni svetnik Lažan, ki je enkrat v ljubljanski kazini rekel, da najboljši odgovor na vsa slovenska zahtevanja bi bila — guillotina.

Politični pregled.

Debata o postavi gledé urejenja vnanjih razmer katoliške cerkve je v gospodski zbornici trajala 4 dni; navzočni so bili skoro vsi škofje; proti postavi govorili so kardinali Rauscher, Schwarzenberg, Tarnoczy, škofje Gasser, Wiery, Stepischnigg, knezje Czartoryski, Windischgrätz; za postavu pa so govorili vitezi Tschabutschnigg, Arneht, Höfler, grof Hartig, grof Anton Auersperg, baron Hye; omena vreden je govor kardinala Rauscherja; on v prvi vrsti napada Nemško in Italijansko, posebno pa nemške profesorje; če bo Avstrija pot teh hodila, se pogubi. Postava, če so jo mirno sodi, ima malo več v sebi, kakor kar je vladi uže v sedanjih postavah zagotovljeno. Če drž. zbor ne sprejme te postave, obeta Rauscher, da se bo število sovražnikov drž. zbora zmanjšalo. Ali nij Rauscher s tem dokazal, da duhovnom se ne godi taka krivica s to postavu? Vsi drugi govorniki oppozicije so manje ali več vse to povedali, kar so govorili, uže njih privrženci v poslanski hiši. Ravno tako niso mogli govorniki za postavu nič kaj novega povedati, in ker se je sprejel konec debate, izvolila si je večina barona Lichtenfelsa, manjšina pa grofa Leona Thuna za generalnega govornika. Grof Leo Thun strši s tem, da se je pod francoskim konventom največ na to delalo, da bi se cerkvi odvzele in državi dale vse pravice; zato raj nij to priherno prestolom, katere le vera podpira. Glasovanje o tej postavi je

proba, če je mogoče skrivega pota, ki je revolucija od zgoraj sem, na pravi pot stopiti.

Baron Lichtenfels vidi v govoru Thuna protest zoper ustavo; a kedro tu sedi in hoče glasovati, prizna ustavo. Nadalje pravi, da škofje so pozabili na izrek ustanovitelja cerkve: „moje kraljestvo nij tega sveta“, s čemer je Kristus rekel, da on nijma s posvetnimi rečmi nič opraviti. Kristus je rekel: „pojdite in učite vse narode,“ a nij rekel: „pojdite in dajajte postave.“ Nij res, da se hoče sejati nevero; prava čista vera in morala bo imela zmerom največi upliv na ljudstva. Ta postava ne sega v notranje zadeve cerkve, ki niso državi prav nič mar. Ker je govorniku mej govorom slabo prišlo, (božja šiba, bo rekel kak fanatik) je bila seja končana. V seji 13. t. m. sta govorila še ministra Stremayer in Auersperg, prvi blizu tisto, kar je uže povedal v zbornici mizjih, drugi pa je zopet še bolje nedelikatno udrihal po opoziciji in nekatere govornike prav po šulmojestersko ošteval, tako da še „Neue freie Presse“ mu ne da prav, posebno pa ker je rekel, da vlada nij priklenjena na vlak ustavoverne stranke. Po teh zadnjih govorih bila je postava sprejeta v tretjem branji in zdaj traja specijalna dabata o konfesionalni postavi. Predno pa se je ta začela, so vsi škofje odšli iz zbornice, ker so menda videli, da nič ne opravijo. Naj tukaj omenjamo, da je tudi naš goriški nadškof, ki sicer sluje kakor močno vladen, pristopil izjavi in protestu škofov zbranih na Dunaji.

Škofje si hočejo, kakor se sliši, na drugi način pomagati; oni namreč posredujejo, da bi naš cesar s papežem napravil nov, sedajnim razmeram nekaj bolje pripravljen konkordat; s tem hočejo pripoznati konfesionalne postave, pa bo menda težko šlo. Včeraj je drž. zbor zopet začel zborovati, pred vsem je začel pretresovati postavo zaradi ponižanja davščine pri združenju večih stavbnih družeb; v gosposki zbornici pa so včeraj volili v delegacije.

Proračun skupnega vojnega ministerstva znaša 93,432,973 gld. res velika svota za prav nič produktiven namen.

„Neue freie Presse“ piše, da panzlavizem je nehal, od kar je bil naš cesar na Ruskem; je vendar čas, da ustavovorni listi zbrisejo ta strah iz svojih predalov; bomo videli, za koliko časa. Sicer pa so vsi ustavovorni organi zdaj bolj mirni in celo svari nekateri vladi bliže stoječi svoje verne k popustljivosti.

Papež je sprejel prijazno avstrijskega poslanika, ki mu je izročil pismo našega cesarja. Sploh nočejo v Vatikanu preveč napeto postopati proti Avstriji; morda se nadejajo novega konkordata.

V Peterburgu bode izdajal slovanski komitet nov list „Slovanski Obzor“, ki bode gojil misel občeslovanske kulture in duševne vzajemnosti, torej zopet panslavizem za „Neue freie Presse“.

Na Srbskem so praznovali te dni 50. obletnico povzdignjenja Srbije. Srbski knez potuje v Carigrad, kder bo slovesno sprejet in bode tam rešena vsaka diferenca mej Porto in Srbijo.

Na Španjskem nij še nič novega odločilnega; Karlisti in vladni vojaki še le po malem streljajo; Serrano je odšel v Madrid in oddal povelje čez severno armado generalu Concha.

Razne vesti.

(Zanimivo.) Včeraj je imelo naše starešinstvo zadnje sejo pred volitvami, katere začnejo 30 t. m. Dr. Doljak interpelluje župana, zakaj nij šel k procesiji veliko saboto. Perinello odgovori, da si to ne zmatra za nobeno dolžnost, ker bi po tem moral hoditi k cerkvenim obredom židov in protestantov goriških; na kar mu replicira Doljak, da ljudstvo mrmra in mu duplicira Perinello da bi bilo treba sklicati ljudstvo k občenemu glasovanju (plebiscito), če bi se hotelo zvedeti, če v resnici vse ljudstvo mrmra in ne samo Doljak in njegovi. Karakteristično tudi to za našo Gorico. —

(Najin dijakom) je bil za velikonočne pirihe od ministerstva došel menda uže star ukaz, a sedaj še postre, da se se ne smejo deležiti nobenega društva, in da ne smejo svojih dušnih proizvodov brez profesorjev dovoljenja priobčevati. Kar se tiče prvega, ne razamemo ali se ne smejo kot društveniki nikamer vpisati, ali se sploh ne smejo udeleževati nobenega prodavanja ali društvenih plesov. Da se kot društveniki nikamer ne pridružijo, za to smo tudi mi; da bi se pa dijakom pre-

povedala udeležitev vsake zabave in poštene družbe, to nam nikakor ne gre v glavo. Ministerstvo bi pač še moralo gledati na to, da se naši dijaki uže na srednjih šolah navadijo socijalne omike in da ne pridejo v visoke šole ali v življenje kot okorni in zarobljeni gorski sinovi. Obiskovanje poštenih veselje, udeležitev omikanih društev, bi moralo še priročevati. In če je ta oblast v rokah naših profesorjev, mislimo, da jim tega tudi ne bodo zabranjevali. —

Prepoved priobčenja dijaških prvizvodov pa meri menda bolje nato, da bi naši dijaki ne pisarili v nemške studentovske liste, ki so res semtertija nemoralni, obscenni. Sicer je nalog mladine najprej se učiti, in še le potem pisariti, a ne za svet, ampak za-se. Pri priobčenju velja posebno za spise dijakov Horacijev izrek: „Nonum prematur in annum.“ —

(Strahna policija) je v tvorek zaprla nekega dijaka, ki je pa šolo uže na klin obesil. Zivel je neki prav fidejno za denar, katerega je gorska mati svojim sinovom v Gorico poslala in katerega je on na pošti vzdignil.

(In Divače) se nam piše, da je bil 9. t. m. tam voljen za župana g. Jakob Obersnel, posestnik in trgovec, iskren domoljub in narodnjak, kakor tudi poštenjak v vsakemu obziru. Slava občinskemu odboru, posebno g. Suši, ki je k tej volitvi mnogo pripomogel!

(In Trsta) nam o znanem učitelju Boninu dahaja neizmerno veliko dopisov in pritožeb. Mi smo o tej okoliščinski pošasti v svoje predale uže toliko sprejeli, da se nam gujusi o njej še kaj pisariti. Taellet nos, idem sexcenties scribere!

(Neki učitelj) na tukajšnji realki, iz Tirolskega doma in Ljubljancanom dobro znan, je nekemu kinetu v prepiru zaradi evetie — skoro nos odjedel. Po tem pa recite, da sami Krivošanci ljudi zró.

(Strašno zločinstvo.) V neki vasi pri Budimpešti je živel mlekar Mida, ki se je pred nekoliko časom v drugič oženil. Toda ta poroka nij bila srečna. Žena se uže bolj priletnega moža nij mogla navaditi; zato mu je malo mesecev po poroki ubežala. Mož je to strašno bolelo. Poprej vedno trazen in pošten, gre tisti dan, ko mu je žena ušla, na večer v krčmo ter se kolikor more upijani. Domov prišedši zažge hlev, hčo in vse drugo poslopje, po tem zakolje vse tri otroke, končno pa še sebi trebul prereže. Sosedje priteko gusit, pokličejo brž zdravnika, kateri nesrečnemu človeku rano zašije, ter izlečejo trupla zaklanih in tudi uže vseh opalnih otrok izpod žarijave. Pred sodnikom je Mrda obstal, da je strašno zločin izvršil zaradi tega, ker ga je žena zapustila. Zdaj je v bolnišnici, a težko da bi ozdravel.

(† Viljem pl. Kaulbach.) V Monakovem je umrl 7. t. m. največi slikar sedanjega časa, Viljem pl. Kaulbach. Rojen je bil l. 1805. Kolera, ki v Monakovem uže več mesecev razsaja, tudi njemu nij prizanesla. Mej njegovimi slikami je ena novejših in najimprintnejših „Peter Arbuez“, ki predstavlja krvočnega velikega inkvizitorja, ko ves slep in star, pripeljan in držan po drugih, s peklenko-jezuvitovskim obrazom s palco zaznamuje, kako naj se po vrsti žgo oni ubogi mučeniki, ki si jih je izbrala za krvavo žrtev ona cerkev, ki se je vedno v krvi kopala, u bi se še, ko bi se mogla. Niti prošnje nedolžnih otrok za svoje stariše, niti staršev za ljubljene otroke ne zamore omečiti divjega srca oemmu „Petru Arbuezu“, katerega je naš nezmotni „sveti“ oče Pij IX. mej svetnike svoje cerkve postavil. Omeniti je pri tem vredno, da so jezuiti Kaulbachu, ko je izpostavil omenjeno podobo, ponujali strašne svote, da bi jo unčil; a veliki mojster nij bil tako denarja hlepen, kakor sveti kupci, ter jih je odvrnil. — V Kaulbachu izgubi umetelnost svojega ljubljenca, in to izgubo obžaluje ves omkami svet, in le oni ne, ki nad velikim mojstrom zopet vidijo oni „božji prst“, ki jim neljube ljudi sè sveta spravlja.

(Sežiganje mrličev) zanima v novejšem času vse kroge. Ne preteče skoraj dan, da bi ne brali kakega sestavka o „sežiganju mrličev“, in pripadnikov te ideje je dan na dan več. Za sežiganje se bodo napravile nalašč za to peči, v katerih bo truplo koncem ene ure le še peščica pepela. Na Dunaji in v Gradcu kakor tudi po drugih večjih mestih se snujejo društva, ki imajo nalogo, ljudstvo oproščevati od predsodkov, katere ima o strašnosti sežiganja. Oddalo se je na magistratu tudi uže več peticij, naj dovolijo fakultativno uvedeje sežiganja trupel. — Za priprostega človeka je misel strašna, da bi videl goreti svoje drage. A pomislil naj bi, kaj se z njihovimi dragimi zdaj godil. Obilna plača jim mora kupiti prostorček „miru“, mej gnilimi trupli. Toda je-li ta kraj res kraj počitka? Nikakor ne! Kadar pride grobekopu na misel, da se sme truplo prekupati, takat pride z lopato, pa razmeče kosti umrlih dragih po pokopališči, ljudje pa hodijo po njih in jih brsajo. To je mir! Tako se počiva na drago kupljenem prostoru! Klerikalci zoper to „novo izmišljeno brezbožnost“ se ve da ropotajo, akoravno je bilo uckdaj sežiganje mrličev navadno, ne samo pri Grkih in Rimljanih, nego tudi pri Judih, ka-

kor se na več krajih čita v svetem pismu. Pa saj se ve, zakaj so duhovniki proti temu. Iz taistega razloga, kakor proti civilnemu zakonu: — zaradi štole! k.

(Zakaj vera peša.) V neki vasi na Notranjskem je učitelj organistovski službo popustil, ker se nij mogel z vaščani za plačo pogoditi. Druga leta so bile v oudajšni cerkvi veliki teden molitve, kakor so drugol v navadi. A letos kapla: videč, da ma učitelj nij več dolžan v cerkvi pomagati, kar meni nič tebi nič te molitve opusti, misleč si: čemu se bom še jaz napejal, saj je bolje doma pri kozarcu dobrega vipavca sedeti. Zopet nov dokaz, „zakaj vera peša“.

(Iz odbora c. kr. kmetijskega društva.) Letos se bodo zopet delila darila izvrstnim živinorejcem. Štendije po 100 gl. na svilorejski šoli so dobili 3 mladenci, mej njimi en Slovenec, Anton Jakončić iz Sv. Lovrenca pri Biljanu.

Tudi se je sklenilo, da morajo vsi dijaki kmetijske šole obiskovati svilorejski poduk na c. kr. svilorejskem poskuševališči in da bo za nje plačalo dotično šolnino kmetijsko društvo.

Odobrilo se je poročilo, katro se pošlje c. k. km. ministerstvu. Prav tako se je sklenilo o igovarjati na pismo, v katerem poprišuje vis. ministerstvo, ali bi se bila denarua in častna darila potrebna za pospeševanje gospodarstva tudiv naši deželi, to je da bi se dala darila onim gospodarjem, ki so odlični. Odbor nasvetuje dve vrsti daril.

a. častna darila s priznanjevalnim listom in velikimi častnimi svetinjami za velike gospodarje, ki se odlikujejo z lepo uredjenim gospodarstvom in

b. darila v denarjih namenjena posebno za male posestnike ali kmete, ki so vzgladni gospodarji.

Odbor sklene podariti vseh 4000 gld. za nakup plemenite živine deželni kmetijski šoli.

(Velike vrednosti za gospodarje) je znajdba nove mašine za mlatev, katero gonita 2 človeka in nekda v eni uri toliko žita zmlati, kakor 3 mlatiči ves dan. Raznovrstna žita nekda tako omlati, da nobeno zrno ne ostane v klaaji in tudi strto ne. Stanejo po f. 135. franko v Trstu. Na Nemškem so te mašine po tisočih razširjene in se najboljše dobé pri firmi Ph. Mayfarth et Comp., Frankfurt a. M., kder se lahko direktno naročajo.

(In Tolmina) se nam poroča, da podpisujejo odotni volilci lepo kaligrafirano addresso g. grofu Francu Coroniniju, katero mu te dni pošljejo na Dunaj. — Enako poročilo smo dobili tudi iz Sužane. Te addresso menda le bolje na to merijo, da se ministerstvu demonstrativno dokaže, da narod na Goriškem v resnici želi narodnih šol.

(Javno zahvalo). Slavno društvo „Narodna šola“ v Ljubljani mi je poslalo razven raznovrstnega šolskega blaga čvetero slovenske, jako podučne knjige; štejem si v dolžnost, temu prekornistnemu narodnemu zavodu naj toplejo zahvalo izreči. V Rajhenburgu 12. aprila 1874. V. Jarc, učitelj.

Zahvala.

Slavni odbor čitalnice rojanske blagovoli je nam poslali 100 gold. kot dohodek „besede“, napravljene v nedeljo 25. marcija t. l. v tamošnji čitalnici na korist našemu „narodnemu domu“. Čitalnica rojanska je s tem stopila v kolo ustanovnikov novomeškega narodnega doma.

Podpisani odbor torej v imenu čitalnice in „narodnega doma“ izreka najiskrenejšo zahvalo slavnemu narodnemu društvu v Rojanu za znameniti dar od 100 gold. kakor tudi vsem tistim, ki so pri omanjeni besedi dejansko ali inace sodelovali.

Druga naša narodna društva pa naj posnemajo vzgled vrle svoje sestre rojanske, ter naj pomagajo nam na enak način, da čem brže dogotovimo težavni nalog zidanja „narodnega doma“.

Novomesto 11. aprila 1874.

Odbor čitalnice novomeške, kot stavbni odbor „narodnega doma“.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

G. dop. iz Ljubljane. Nam bode ljubo, če pišete proti onemu dopisu. D. Vam pošlje te dni podobo.

G. Fr. Z. Prihodnjic.

Podpisana tovarnica ima na prodaj mali koks z Bogheadskega premoga, ki je posebno za kovače i ključavničarje pripraven, ker nadomesti popolnoma navadno lesovo oglje. 1 cent takega koksa stane le 40 sold., izbrani koks pa 60 soldov.

Goriška plinova tovarnica.